

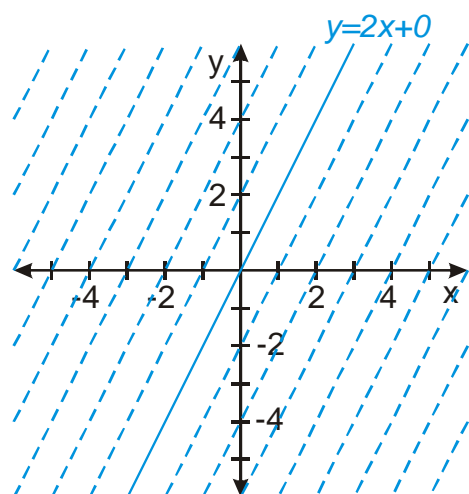
2.8.6 Parametrické systémy funkcí

Předpoklady: 2111, 2401, 2414, 2501, 2601

Stejně jako parametrická rovnice zastupuje mnoho rovnic najednou, parametricky zadaná funkce zastupuje mnoho funkcí.

Pedagogická poznámka: Názornost hodiny může podstatně zvýšit použití počítačově generovaných dynamických grafů.

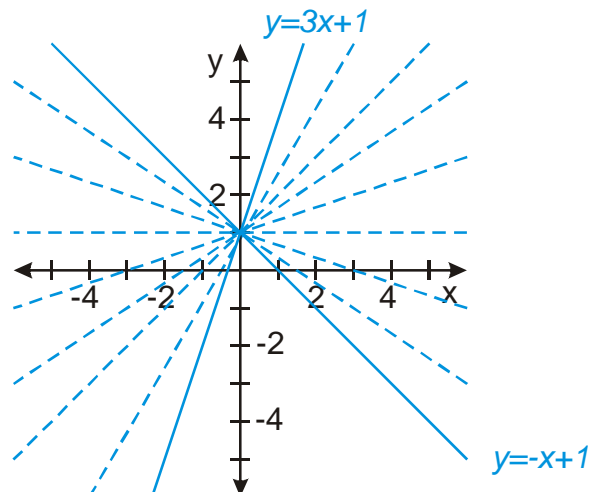
Př. 1: Nakresli parametrická systém lineárních funkcí daných předpisem $y = 2x + b$.

Nakreslím plnou čarou jednu konkrétní funkci $y = 2x + 0$, další funkce pro další hodnoty parametru b nakreslíme čárkovaně $\Rightarrow$ získáme soustavu rovnoběžných přímek

Př. 2: Nakresli parametrický systém lineárních funkcí daných předpisem $y = ax + 1$, $a \in \langle -1; 3 \rangle$.

Opět budeme kreslit lineární funkce, budou se lišit ve sklonu a budou procházet bodem $[0;1]$. Nakreslíme si krajní funkce $y = -x + 1$ a $y = 3x + 1$, ostatní funkce budou ležet mezi nimi.

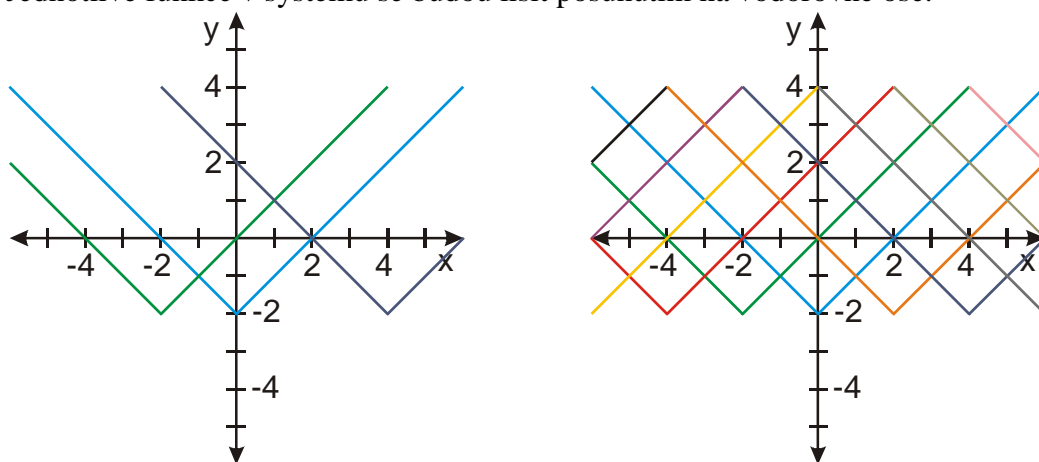

Pedagogická poznámka: Je potřeba dbát na to, aby obrázek z předchozího příkladu byl názorný. Studenti často nakreslí pouze krajní funkce a není pak zřejmé, který ze vzniklých úhlů vyplní funkce tvořící zadaný parametrický systém.

V podstatě nejde o nic jiného než si pamatovat vliv konstant na grafy jednotlivých funkcí.

Př. 3: Nakresli parametrický systém funkcí s absolutní hodnotou daných předpisem $y = |x + c| - 2$.

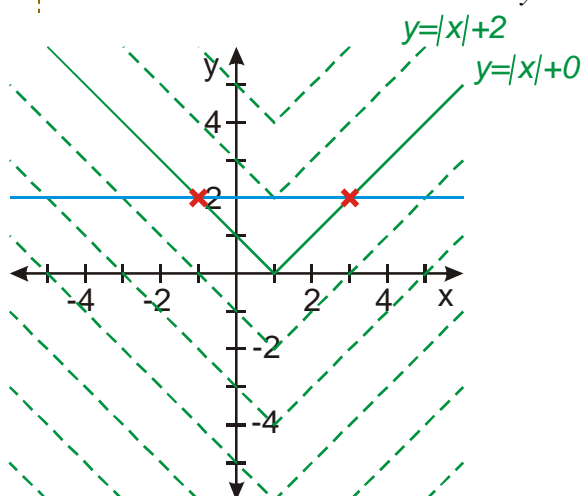
Jednotlivé funkce v systému se budou lišit posunutím na vodorovné ose.

Př. 4: Je dána rovnice $|x-1| + a = 2$ s neznámou $x \in R$ a parametrem $a \in R$. Urči pomocí grafického znázornění všechny hodnoty parametru a , pro něž má tato rovnice má aspoň jedno řešení.

Nakreslíme si obě strany rovnice:

- **Levá strana:** parametrický systém funkcí s absolutní hodnotou. Všechny mají minimum v bodě $x = 1$, liší se posunutím ve svislém směru, které určuje parametr a .
- **Pravá strana:** konstantní funkce $y = 2$.

Z obrázku je zřejmé, že rovnice má:

- dvě řešení pro $a < 2$
- jedno řešení pro $a = 2$

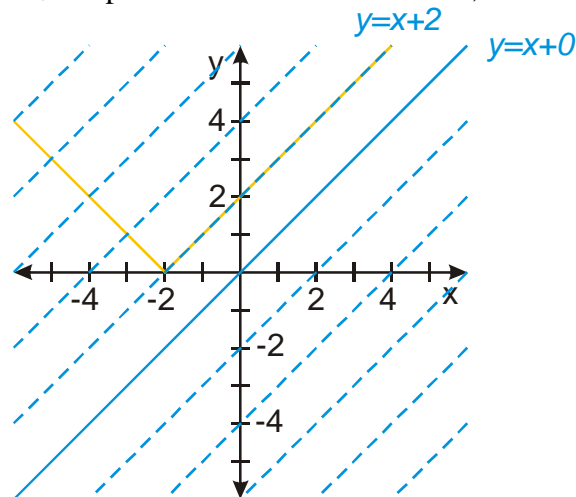
- žádné řešení pro $a > 2$

Rovnice má alespoň jedno řešení pro $a \leq 2$.

Př. 5: Je dána rovnice $|x+2| = x+a$ s neznámou $x \in \mathbb{R}$ a parametrem $a \in \mathbb{R}$. Pomocí grafického znázornění a proved' diskusi řešitelnosti vzhledem k parametru.

Nakreslíme si obě strany rovnice:

- **Levá strana:** funkce s absolutní hodnotou.
- **Pravá strana:** parametrický systém lineárních funkcí. Všechny mají stejný sklon, liší se posunutím ve svislém směru, které určuje parametr a .

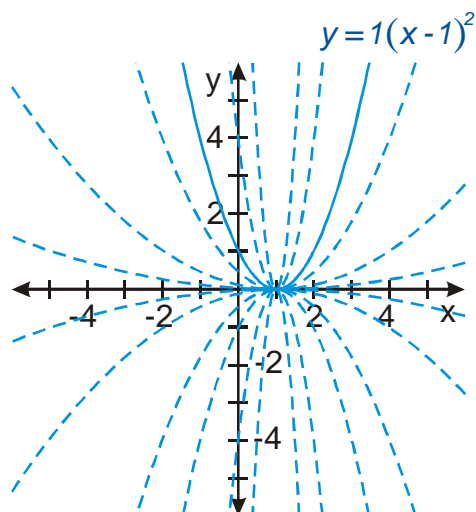
Z obrázku je zřejmé, že rovnice má:

- žádné řešení pro $a < 2$
- nekonečně mnoho řešení pro $a = 2$ $K = \langle -2; \infty \rangle$
- jedno řešení pro $a > 2$

Př. 6: Nakresli parametrický systém kvadratických funkcí daných předpisem $y = a(x-1)^2$, $a \in \mathbb{R}$.

Všechny paraboly budou posunuté vpravo tak, aby jejich vrchol měl souřadnice $[1; 0]$.

Parametr a před druhou mocninou ovlivňuje tvar a orientaci paraboly:

Kladné hodnoty parametru a znamenají tvar „d'olíku“, záporné tvar „kopečku“. Čím je větší absolutní hodnota parametru a , tím je graf užší.

Pedagogická poznámka: Studenti často zapomínají na záporné hodnoty parametru (a tedy „kopečkové“ tvary grafu).

Př. 7: Nakresli parametrický systém kvadratických funkcí daných předpisem

$$y = a(x+1)^2 + a, \quad a \in R.$$

parametr se vyskytuje v předpisu funkce dvakrát, raději si zkusíme napsat několik předpisů pro různé hodnoty parametru:

$$a = 1: y = (x-1)^2 + 1$$

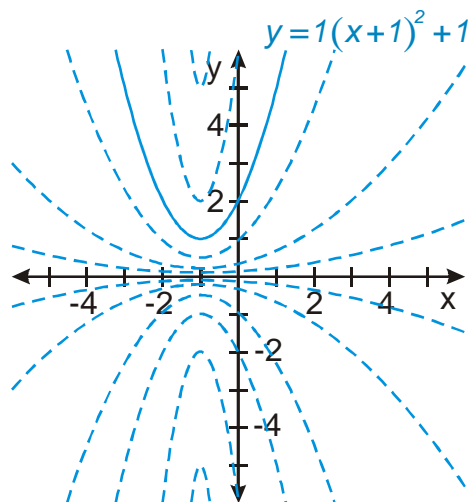
$$a = 2: y = 2(x-1)^2 + 2$$

$$a = 3: y = 3(x-1)^2 + 3$$

...

Všechny paraboly budou posunuté vlevo tak, aby jejich vrchol měl souřadnice $[-1; a]$.

Parametr a před druhou mocninou ovlivňuje tvar a orientaci paraboly a y -vou souřadnici jejího vrcholu $\Rightarrow$ s rostoucí hodnotou a se paraboly posunují nahoru a zužují se

Kladné hodnoty parametru a znamenají tvar „dřolíku“, záporné tvar „kopečku“. Čím je větší absolutní hodnota parametru a , tím je graf užší.

Pedagogická poznámka: Výpis předpisů v řešení předchozího příkladu není samoučelný. Studenti mají značný problém s dvojitým výskytem parametru v předpisu funkce.

Častou chybou je, že studenti začínají od funkce $y = (x-1)^2$ místo funkce

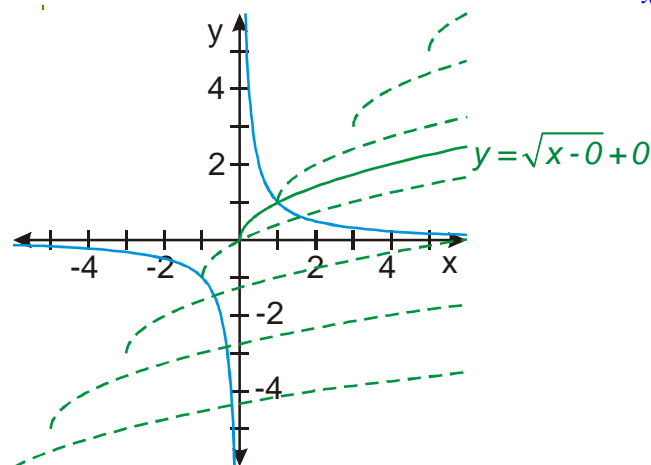
$$y = (x-1)^2 + 1.$$

Př. 8: Je dána rovnice $\sqrt{x-a} + a = \frac{1}{x}$ s neznámou $x \in \mathbb{R}$ a parametrem

$a \in \mathbb{R}$. Pomocí grafického znázornění a proved' diskusi řešitelnosti vzhledem k parametru.

Nakreslíme si obě strany rovnice:

- **Levá strana:** parametrický systém funkcí s odmocninou. Všechny funkce mají stejný tvar, liší se podle hodnot parametru polohou počátku, který je vždy v bodě $[a; a]$.
- **Pravá strana:** lineární lomená funkce $y = \frac{1}{x}$.

Z obrázku je zřejmé, že rovnice má:

- dvě řešení pro $a \leq -1$
- jedno řešení pro $a \in (-1; 1)$
- žádné řešení pro $a > 1$

Shrnutí: Parametrické systémy funkcí jsou obdobou parametrických rovnic. Při jejich kreslení potřebujeme znát vliv jednotlivých konstant na graf funkce.